

Бондар Володимир Сергійович,
кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального
процесу та криміналістики навчально-
гуманітарного інституту Національної
академії Служби безпеки України

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЯВЛЕННЯ, ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП І ЗЛОЧИННИХ СПІЛЬНОТ

Результати аналізу матеріалів сучасної практики протидії організованій злочинності в Україні дає можливість виокремити основні тенденції використання її представників спецслужбами іноземних держав (насамперед, рф) у підривній діяльності проти нашої держави:

1) організація та координація підконтрольними «злочинцями в законі» з числа вихідців з рф, країн Кавказу та Середньої Азії кримінально-протиправної діяльності місцевих організованих груп, спрямованої на загострення криміногенної обстановки в Україні, здійснення провокацій тощо;

2) координація кримінально-протиправної діяльності організованих груп у виправно-трудових установах України, спрямовані на формування стійких кримінальних осередків у місцях позбавлення волі та дестабілізацію їх роботи;

3) відрядження до України «злочинців в законі» з числа вихідців з рф та інших країн колишнього СРСР для створення і координації діяльності організованих груп, спрямованої на штучне загострення криміногенної обстановки в регіонах держави;

4) використання можливостей представників вітчизняних та етнічних організованих груп для налагодження каналів нелегальної міграції громадян рф та інших держав через територію України до ЄС або легалізації та її території;

5) залучення представників організованої злочинності в Україні до створення та безпосередньої діяльності диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ);

б) використання можливостей представників етнічних організованих груп для налагодження ремонту й відновлення на території інших держав російської військової техніки, пошкодженої в ході ведення бойових дій. Так, російсько-британський підприємець Т. Сомхішвілі (кримінальний авторитет «Тамаз Тобольський»), співзасновник та в минулому гендиректор російської нафтової компанії «Лукойл» виявився причетним до діяльності структур МО рф, що відновлюють боєздатність російських ВКС на потужностях Тбіліського авіаційного заводу, – не лише ремонту російських літаків, але й модернізації ракет класу «повітря-повітря».

Інформаційно-аналітичне забезпечення досудового розслідування кримінально-протиправної діяльності злочинних організацій та організованих груп представляє собою розгалужену складну систему, яка охоплює наступні напрями діяльності:

- аналіз зібраної органами правопорядку та Офісом Генерального прокурора статистичної інформації про стан, структуру та динаміку кримінальних правопорушень, скоєних злочинними спільнотами (ч. 4 ст. 255 Кримінального кодексу України – далі КК України);

- аналіз інформації про обставини, способи вчинення злочинів злочинними спільнотами;

- включення в процес аналізу та синтезу інформації, накопиченої в централізованих, статистичних, оперативних та інших обліках СБ України, МВС України, а також інших органів правопорядку;

- використання відомостей, що містяться в базах даних, якими володіють інші державні органи та недержавні установи та організації (державна казначейська служба, банківські установи, пенсійний фонд, державна міграційна служба, криптовалютні біржі, бази персоналізованого обліку доступу співробітника до інформаційних систем, бази даних систем відеонагляду за об'єктами, бази даних сеансів всіх видів послуг зв'язку, що надаються населенню, бази даних провайдерів, які здійснюють надання послуг Інтернет своїм користувачам та ін.);

- використання сучасних комунікацій для створення умов для логічного та технічного об'єднання різних інформаційних масивів при вирішенні обліково-реєстраційних задач.

Водночас, під час досудового розслідування злочинів, учинених злочинними спільнотами взагалі та при проведенні тактичних операцій зокрема, оперативно-аналітична робота має

низки особливих властивостей. Специфічність вихідної інформації, її оперативної перевірки призводить до виникнення найскладнішої ситуації за двома основними аспектами:

1) необхідність відпрацювання надвеликого масиву різнопланової інформації з перспективою запиту, отримання та переробки додаткової інформації суб'єктів оперативно-розшукової діяльності, визначених ч. 3 ст. 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»;

2) вимушена екстреність оперативно-розшукових заходів, негласних слідчих (розшукових) дій, слідчих (розшукових) дій з метою недопущення настання тяжких наслідків.

Аналітичний пошук здійснюється практично безперервно. Аналізуються факти, події, стосунки, зв'язки, співвідношення різних злочинних груп. Піддаються аналізу групи кримінальних проваджень. Запитується на аналізується інформація органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів. Таким чином, на початковому етапі залежно від розглядуваних версій події окреслюється те чи інше коло осіб, можливо причетних до підготовки злочину злочинною спільнотою.

Створення, нормативне та технічне забезпечення діяльності інформаційної системи та її підсистем в яких обов'язково виділенні окремою категорією осіб причетних, або раніше причетних до організованої злочинності, їх кримінальні зв'язки, у тому числі з держслужбовцями та представниками правоохоронних органів, наявність нерухомого майна, або використання нерухомого майна яке належить іншим особам для злочинної діяльності або для зберігання предметів та речовин які можуть бути доказами злочинної діяльності, наявність або використання автотранспорту, можлива наявність незареєстрованої зброї, обов'язкова систематизація компрометуючих даних отриманих від конфідентів та у ході здійснення оперативно-розшукових та оперативно-технічних заходах, факти притягнення особи що має відношення до організованої злочинності до кримінальної або адміністративної відповідальності.

Ефективність цієї системи обумовлена тим фактом що наповнення її баз це завдання не тільки спеціальних підрозділів (Департаменту стратегічних розслідувань, Департаменту кримінального аналізу Національної поліції України, відповідних підрозділів Служби безпеки України, а й всіх існуючих (наприклад, офіцер громади отримавши інформацію стосовно можливої причетності особи до організованої злочинності повинен

ініціативним рапортом, через керівництво, надіслати цю інформацію до компетентних оперативних підрозділів, які в свою чергу забезпечать надходження цієї інформації до інформаційної системи).

Використання ресурсів інформаційної системи та її підсистем повинно здійснюватися тільки в рамках оперативно-розшукової справи (контррозвідальної справи) або кримінального провадження і тільки особою якою заведено оперативно-розшукову справу, або яка входить до складу слідчо-оперативної групи, створеної для розслідування кримінального провадження. Інформація про доступ до банку даних повинна фіксуватися та зберігатися в автоматизованій системі обробки даних, включно з інформацією про особу, яка отримала доступ, та про обсяг даних, доступ до яких було отримано. Кожна дія особи щодо отримання інформації з інформаційних ресурсів, фіксується у спеціальному електронному архіві інформаційно-комунікаційної системи, за допомогою якої отримано відомості. В електронному архіві фіксуються прізвище, ім'я, по батькові, посада та номер спеціального жетона (в разі наявності), вид отриманої інформації, реєстр, з якого отримувалася інформація, час отримання інформації та інші дані, необхідні для ідентифікації особи, яка отримувала інформацію з інформаційних ресурсів, реєстрів та баз даних. Використання інформації отриманих із банків даних підсистем що містять відомості стосовно осіб причетних до організованої злочинності буде найефективнішою якщо вони будуть оброблені разом з інформацією, отриманою із баз даних Департаменту оперативно-технічних заходів (оброблених телефонних трафіків фігурантів), результатами оперативно-розшукових та оперативно-технічних заходів (у тому числі проведених Департаментом оперативних служб), контррозвідальних заходів, оброблених та проаналізованих з залученням департаменту кримінального аналізу.